

KONU 1: COĞRAFİ KONUMU ÖĞRENİYORUM

Paralel: Ekvatoru teğet (paralel) geçtiği varsayılan hayali çizgilere paralel denir.

Paralellerin Özellikleri	
1.	Başlangıç paraleli (0°) ve en büyük paralel dairesi Ekvator'dur.
2.	90 tane Kuzey Yarım Küre'de, 90 tane Güney Yarım Küre'de olmak üzere toplam 180 tane paralel dairesi vardır.
3.	Dünya'nın şekinden dolayı Ekvator'dan kutuplara doğru gidildikçe paralellerin boyları kısalır ve kutuplarda nokta şeklini alır.
4.	Birbirini takip eden (ardışık) iki paralel arasındaki uzaklık her yerde eşittir ve yaklaşık 111 km'dir.

Meridyen: Bir kutup noktasından diğer kutup noktasına uzanan, Ekvator ve paralelleri dik olarak kesen yarım çemberlere meridyen denir.

Meridyenlerin Özellikleri	
1.	Meridyenlerin uzunlukları birbirine eşit ve yay şeklindedir.
2.	Aralarındaki en uzun mesafe Ekvator üzerinde olup 111 km'dir. Kutuplara doğru gidildikçe bu mesafe azalır ve kutup noktalarında birleşirler.
3.	Dünya üzerinde 360 meridyen yayı vardır.
4.	İngiltere'nin Londra şehrinden geçtiği varsayılan meridyen, başlangıç meridyeni Greenwich olarak kabul edilir ve 0 olarak gösterilir.
5.	Ardışık iki meridyen arasındaki yerel saat farkı 4 dakikadır.

UYARI: Aynı meridyen üzerinde bulunan tüm noktalarda yerel saat aynıdır.

TANIMLAR
Coğrafi Konum: Dünya üzerindeki her hangi bir noktanın veya bölgenin bulunduğu yere coğrafi konum denir. Coğrafi konum mutlak (matematik) ve göreceli (özel) olmak üzere ikiye ayrılır.
Matematik Konum: Bir yerin Ekvator'a ve başlangıç meridyenine göre yerinin belirlenmesine matematik (mutlak) konum denir.
Özel Konum: Dünya üzerindeki bir yerin kıtalara, okyanuslara, geçitlere, su yollarına ve kentlere olan uzaklığı o yerin özel (göreceli) konumunu verir. Ayrıca bir yerin sanayisi, yer altı kaynakları, iklim çeşitliliği, yer şekilleri gibi özellikleri göreceli konumunu belirler.
Örneğin; ülkemizin üç tarafının denizlerle çevrili olması, çeşitli yer altı kaynaklarına sahip olması, farklı iklimlerin görülmesi, turizm faaliyetlerinin yaygın olması, ortalama yükseltisinin fazla olması göreceli konumuyla ilişkilidir.

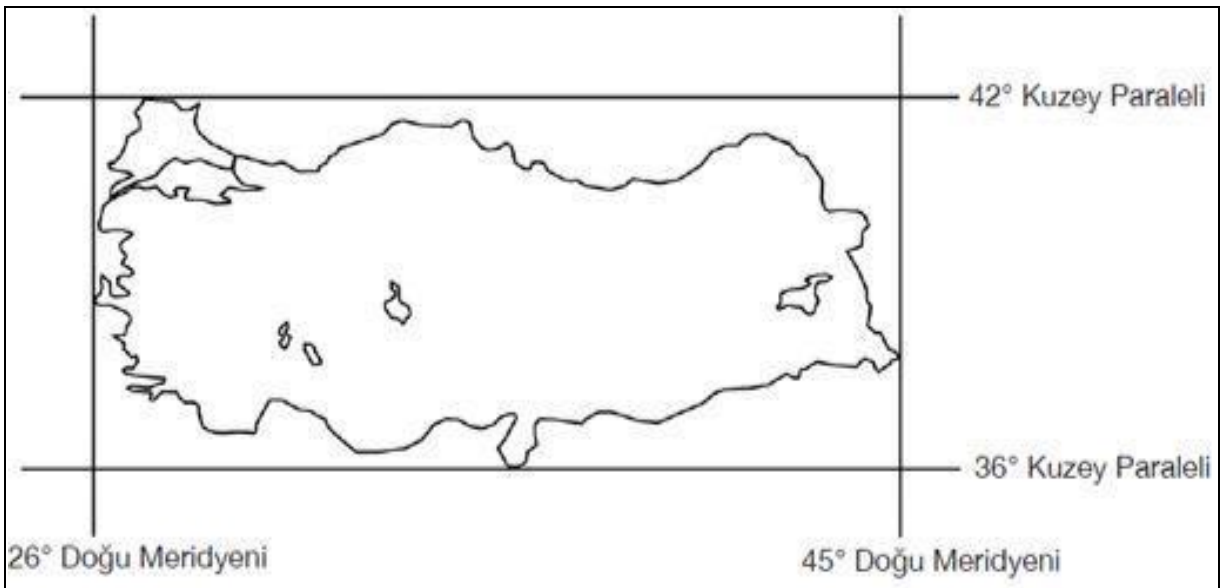
UYARI: Jeopolitik konum ise bir yerin mutlak ve göreceli konumunun ülkeler arasındaki siyasi ilişkilere yansımalarıdır. Örneğin, Akdeniz ve Karadeniz'i birbirine bağlayan İstanbul ve Çanakkale boğazları, Asya ve Avrupa kıtaları arasında köprü vazifesi görmektedir. Bu durum ülkemizin uluslararası ilişkilerde önemini artırmaktadır.

Kıta: Yeryüzündeki büyük kara parçalarına kıta denir. Yeryüzünde Asya, Avrupa, Afrika, Kuzey Amerika, Güney Amerika, Antarktika ve Okyanusya olmak üzere yedi kıta bulunmaktadır.

Okyanus: Kıtalar arasındaki derin çukurlukları dolduran büyük ve tuzlu su kütlelerine okyanus denir. Yeryüzünde Büyük, Atlas ve Hint olmak üzere üç okyanus vardır.

Türkiye'nin Matematik Konumu

Türkiye'nin Matematik Konumunun Sonuçları

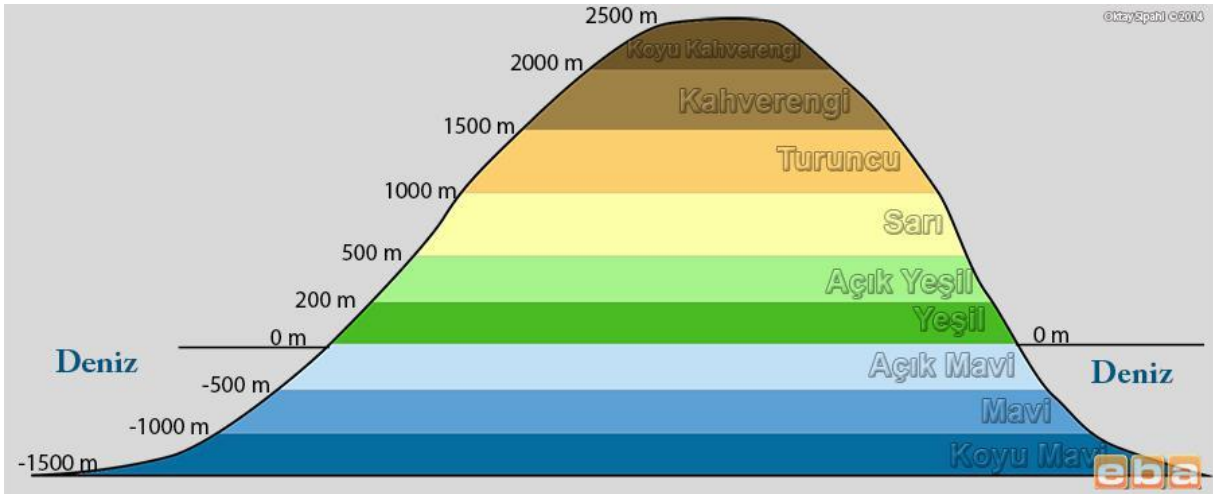
- Kuzey Yarımkürenin Orta Kuşağı'nda yer alır.
- Başlangıç Meridyeninin doğusundadır.
- En kuzeyi (42° Kuzey) ile en güneyi (36° Kuzey) arasındaki kuş uçuşu uzaklık, yaklaşık 666 km'dir.
- En doğusu (45° Doğu) ile en batısı (26° Doğu) arasında, 76 dakikalık zaman farkı vardır.
- Orta Kuşakta yer aldığı için yıl içinde dört mevsimi belirgin olarak yaşar.
- Kuzeyden esen rüzgârlar hava sıcaklığını düşürürken, güneyden esen rüzgârlar ise hava sıcaklığını artırır.

Türkiye'nin Özel Konumunun Sonuçları

- Üç kıtanın (Asya, Avrupa, Afrika) birbirine en yakın olduğu yerde bulunur.
- Üç tarafı denizlerle (Karadeniz, Ege Denizi, Akdeniz) çevrili bir yarımadadır. Marmara Denizi'ne sahiptir.
- Önemli ticaret yollarına ve boğazlara sahiptir. Bu durum Türkiye'nin jeopolitik önemini artırmıştır.
- Gelişmiş Avrupa ülkeleri ile zengin petrol yataklarına sahip Orta Doğu ülkeleri arasında yer alır.
- Batıdan doğuya doğru gidildikçe yükselti artar.
- Dağlar genelde doğu-batı yönünde uzanır.
- Sıcaklık ortalamaları batıdan doğuya gidildikçe azalır.
- Yer şekillerinin çeşitli olması, farklı iklim tiplerinin görülmesine neden olur.

KONU 2: TÜRKİYE'NİN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Yükselti Basamaklarına Göre Renkler

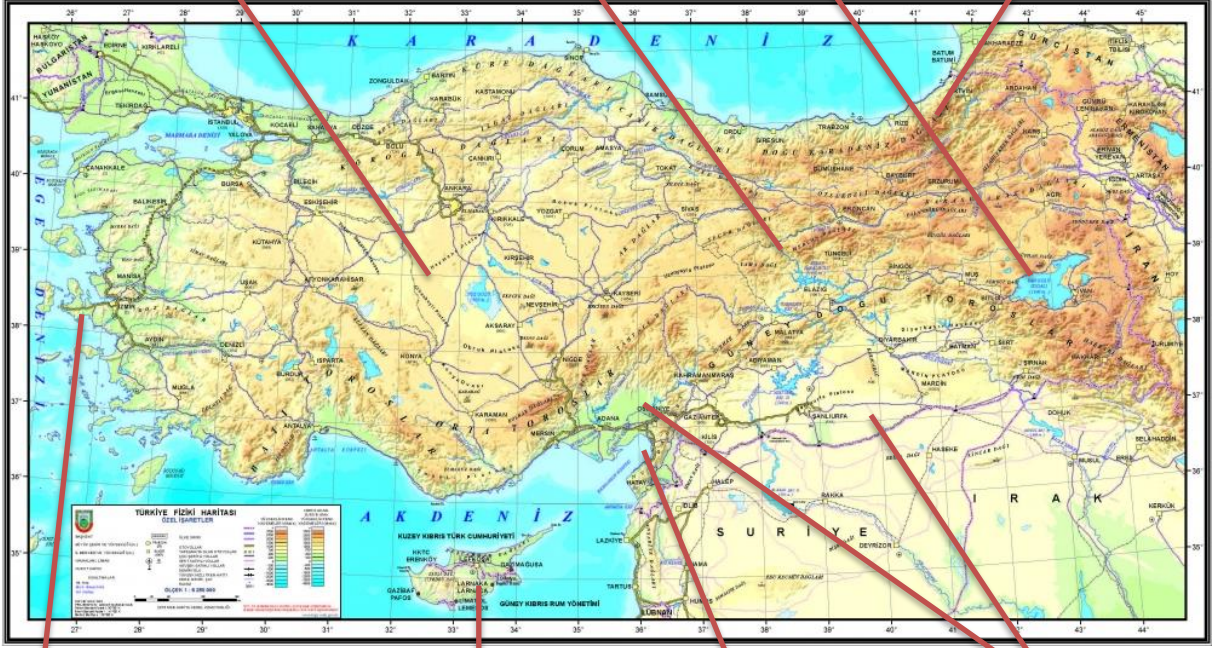
Türkiye Fiziki Haritası

Plato: Akarsular tarafından derince yarılmış ve çevresine göre yüksekte kalmış geniş düzlüklerdir. Fiziki haritalarda platolar turuncu renkle gösterilir.

Akarsu: Yağmur, eriyen kar suları ya da kaynak suyuyla beslenen; belirli bir yatak boyunca sürekli veya zaman zaman akan sudur. Mavi çizgi ile gösterilir.

Göl: Karalar içindeki çukurluklarda biriken durgun su kütleleridir. Mavi renkle gösterilir.

Dağ: Çevresine göre yüksekte kalan yer şeklidir. Fiziki haritalarda dağlar kahverengi renk ile gösterilir.

Yarımada: Üç tarafı surlarla çevrili olan kara parçasıdır.

Ada: Dört tarafı suyla çevrili olan kara parçasıdır.

Körfez: Denizin karaya doğru giren büyük ve geniş girintilerine denir.

Ova: Çevresine göre alçakta kalmış düzlüklerdir. Kıyı ovalar alçak olduğu için yeşil renkle, iç kesimlerdeki ovalar biraz da yüksek olduğu için sarı renkle gösterilirler.

UYARI: Ülkemizin fiziki haritasına baktığımızda,

- Ortalama yükseltinin oldukça fazla olduğu,
- Yükseltinin batıdan doğuya doğru arttığı,
- Özellikle iç bölgelerde düzlüklerin geniş yer kapladığı ve iç bölgelerdeki ovaların yükseltilerinin de fazla olduğu,
- Ülkemizin sıradağları doğu-batı yönünde uzandığından, dağların Akdeniz ve Karadeniz Bölgesi'nde denize paralel olarak uzandığı, Ege'de denize dik olarak uzandığını görülür.
- Batı Anadolu'da alçak ve ovalık yerler fazladır. İç Anadolu'ya doğru gidildikçe yükseltinin arttığı ve geniş plato alanlarının yaygınlaştığı görülür. Türkiye'nin kuzey ve güneyindeki sıradağlar ülkemizin doğusunda birleşmesi yükseltinin artmasına neden olmuştur.

TANIMLAR
<p>İklim: Bir yerde görülen hava olaylarının (sıcaklık ve yağış) uzun yıllar boyunca gösterdiği ortalama durumdur. İklim uzun süreli hava olaylarının ortalamasıdır.</p> <p>Hava Durumu: Bir yerde görülen hava olaylarında kısa süreli meydana gelen değişikliklerdir. Hava durumu kısa süreli hava olaylarını yansıtır.</p> <p>Klimatoloji: İklimi inceleyen bilim dalına denir.</p> <p>Meteoroloji: Hava durumunu inceleyen bilim dalına denir.</p>

İklimin Etkileri

1.	İklim, insan hayatını etkiler. Giyinme biçimini, ısınma şeklini, konutlarda kullanılan malzemeyi, yemek kültürünü vb. etkiler.
2.	İklim, bitki örtüsünü etkiler. Yağışların ve nemliliğin fazla olduğu kıyı bölgelerde ormanlar, yaz kuraklığının etkili olduğu iç bölgelerde bozkırlar, yükseltinin arttığı dağların üst kısımlarında ise çayırlar görülür.
3.	İklim, ekonomik faaliyetleri etkiler. Tarıma elverişli ovalarda tarım, kıyılarda balıkçılık, dağlık alanlarda hayvancılık yapılır. Yaz mevsiminin uzun geçtiği yerlerde yaz turizmi, karın çok yağdığı yerlerde kış turizmi gelişmiştir.

TÜRKİYE’DE SICAKLIK DAĞILIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

1.	Enlemin Etkisi: Dünya’nın şeklinden dolayı, kutuplara gidildikçe güneş ışınlarının düşme açısı küçülür, atmosferde aldıkları yol uzar. Bu nedenle kutuplara gidildikçe sıcaklık azalır, ekvatora yaklaşıldıkça sıcaklık artar. Buna enlem etkisi denir. Türkiye’nin güneyi ekvatora yakın olduğu için daha sıcaktır. Kuzeye gidildikçe sıcaklık azalır.
2.	Rüzgârlar: Türkiye’de kuzeyden esen rüzgarlar soğuk, güneyden esen rüzgarlar ılıktır. Bu durum, ülkemizin kuzey yarımkürede yer aldığını gösterir.
3.	Yükselti: Türkiye’de sıcaklıklar yükseltinin etkisiyle batıdan doğuya gidildikçe azalır. Çünkü doğuya gidildikçe yükselti artar.
4.	Denizellik - Karasallık: Türkiye’de kıyılar iç kesimlerden daha sıcaktır. Kıyılarda denizler ısıtıcı etki yapar.
5.	Bakı: Güneş gören yerlerin gölgelere göre daha sıcak olmasıdır. Türkiye’de güney bölgeler bakının etkisiyle daha sıcaktır.
6.	Dağların Uzanış Yönü: Karadeniz ve Akdeniz’de dağlar kıyıya paralel uzandığı için denizin ısıtıcı etkisi iç kesimlere girmez. Ege Bölgesinde dağlar kıyıya dik uzandığı için ılımanlaştırıcı etki iç kesimlere girer.

TÜRKİYE’DE GÖRÜLEN İKLİMLER

Türkiye’de Farklı İklimlerin Görülmesinin Nedenleri	
1.	Üç tarafı denizle çevrili olması
2.	Yükseltisinin fazla olması
3.	Ilıman (orta) kuşakta yer alması
4.	Yer şekillerinin çeşitlilik göstermesi

AKDENİZ İKLİMİ

1. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise ılık ve yağışlıdır. Evler taştan yapılır.
2. Bu iklim Akdeniz ve Ege bölgesinin kıyı kesimleri ile güney Marmara Bölümü'nde etkilidir.
3. Yağış en çok kışın düşer. Kıyı kuşağında kar yağışı ve don olayları nadiren görülür.
4. Bitki örtüsü makidir.
5. Turunçgiller, muz, zeytin, pamuk yetiştirilir.

KARADENİZ İKLİMİ

1. Her mevsimi yağışlı olup, yazları serin, kışları ise ılıktır.
2. En fazla yağışı sonbahar aylarında almaktadır.
3. Karadeniz Bölgesi'nin kıyı kesimleri ile Marmara Bölgesi'nin Karadeniz kıyılarında etkilidir.
4. Bitki örtüsü ormandır.
5. Evler ahşaptan yapılır.
6. Çay, kivi, fındık, mısır yetiştirilir.

KARASAL İKLİM

1. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlıdır.
2. İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri ile Marmara Bölgesinin denizden uzak iç kesimlerinde görülür.
3. Bitki örtüsü bozkır(step)dır. Bozkır ilkbahar yağışlarıyla yeşeren yaz sıcaklığı ile kuruyan ve sararan kısa boylu ot topluluğudur.
4. Buğday, şeker pancarı, arpa, çavdar, mercimek gibi ürünler yetiştirilir.
5. En çok yağış ilkbaharda düşer.

KONU 3: TÜRKİYE’NİN BEŞERÎ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Beşerî coğrafya; tarım, sanayi, ulaşım, turizm, nüfus, yerleşme ve kentleşme gibi insan faaliyetlerini inceler.

NOT: Türkiye’nin nüfus dağılışına bakıldığında nüfusun eşit bir şekilde dağılmadığı görülür. Anadolu’nun iç kesimlerindeki çoğu ilde nüfus az iken kıyı kesimlerinde fazladır. Türkiye’nin doğal ve beşerî özellikleri yer yer değişim gösterdiği için nüfusun dağılışı da bu durumdan etkilenmiştir.

- Toprağın verimli, iklimin elverişli olduğu, sanayi ve ticaretin geliştiği alanlar yoğun nüfuslanmıştır;
- Yükseltinin fazla, iklim şartlarının elverişsiz ve ekonomik faaliyetlerin gelişmediği alanlar az nüfuslanmıştır.

NÜFUS DAĞILIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

FİZİKİ FAKTÖRLER	BEŞERİ FAKTÖRLER
<ul style="list-style-type: none">• İklim• Yer Şekilleri• Toprak Özellikleri• Yeraltı Kaynakları• Su Kaynakları	<ul style="list-style-type: none">• Sanayi• Tarım• Turizm• Ulaşım

TARIM	Türkiye fiziki ve beşerî coğrafya çeşitliliğinin fazla olduğu ender ülkelerden biridir. Türkiye’nin her yerinde ayrı bir doğal güzelliğin olması ekonomik faaliyetlerimizi de olumlu etkilemiştir. Ayrıca farklı iklim tiplerinin görülmesi tarım ürünlerindeki çeşitliliği artırmıştır. Buna bağlı olarak da tarıma dayalı sanayinin gelişmesine katkı sağlamıştır.
HAYVANCILIK	<ul style="list-style-type: none">• Mera hayvancılığı doğa koşullarına bağlı olarak yapılan hayvancılıktır. Et ve süt verimi düşüktür. En çok Doğu Anadolu Bölgesi'nde yapılmaktadır.• Ahır hayvancılığı yıl boyunca hayvanların ahırlarında beslenmesidir. En çok Marmara Bölgesi'nde yapılmaktadır.
MADENLER VE ENERJİ KAYNAKLARIMIZ	<ul style="list-style-type: none">• Enerji Kaynakları, yenilenebilir enerji kaynakları ve yenilenemez enerji kaynakları olarak 2’ye ayrılır.• 1935 yılında yer altı maden kaynaklarımızı araştırmak için Maden Tetkik ve Araştırma Enstitüsü MTA kuruldu. <p>Taşkömürü: Türkiye’de Zonguldak ve çevresinde çıkartılır. Demir-çelik fabrikalarında demirin eritilmesi için kullanılır.</p>

	<p>Bor: Dünyada en çok Türkiye’de bulunmaktadır. Balıkesir, Eskişehir, Kütahya ve Bursa’da rezervi bulunmaktadır. Cam, ilaç, elektronik ürün, gübre yapımı ve roket yakıtı gibi çok geniş kullanım alanları vardır.</p> <p>Linyit: Türkiye’de en çok bulunan madenlerimizdendir. Rezervi en çok bulunan illerimiz Manisa, Kütahya, Sivas ve Kahramanmaraş’tır. Termik santrallerde, elektrik üretiminde ve konutlarda yakıt olarak da kullanılır.</p> <p>Boksit: Türkiye’de çıkarılan yer altı kaynaklarından biridir. Alüminyum yapımında kullanılır. Antalya ve Konya çevresinde yoğun olarak çıkartılmaktadır.</p> <p>Bakır: Artvin, Kastamonu, Diyarbakır ve Elazığ illerinde rezervleri bulunmaktadır. Kolay işlenebildiği ve iletken olduğu için yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Elektrik ve elektronik alanında, süs eşya yapımında kullanılmaktadır.</p> <p>Petrol: Anadolu’nun güneydoğusunda çıkartılan bu enerji kaynağı, ihtiyacımızı karşılayamamaktadır. Motorlu araçlarda yakıt olarak kullanılır.</p>
SU KAYNAKLARIMIZ	<p>Ülkemiz üç tarafı denizlerle çevrili olan iki ayrı yarımadadan oluşmaktadır. Bu durum akarsularımızın kısa boylu olmalarında etkili olmuştur. Meriç ve Asi Nehirleri ülke sınırlarımızın dışından gelip ülkemizden geçerek çevremizdeki denizlere dökülür. Fırat, Dicle, Aras, Kura, Çoruh nehirleri ise ülkemizden doğar başka ülkelerin topraklarında da geçer. Kızılırmak, Yeşilirmak, Sakarya, Gediz, Göksu, Seyhan, Ceyhan nehirleri ise ülkemiz sınırları içinde akmaktadırlar. Bazı yer altı sularının yerin derinliklerden gelmesi sularının sıcak olmasına neden olmuştur. Bu sulara kaplıca, ılıca gibi adlar verilir.</p>

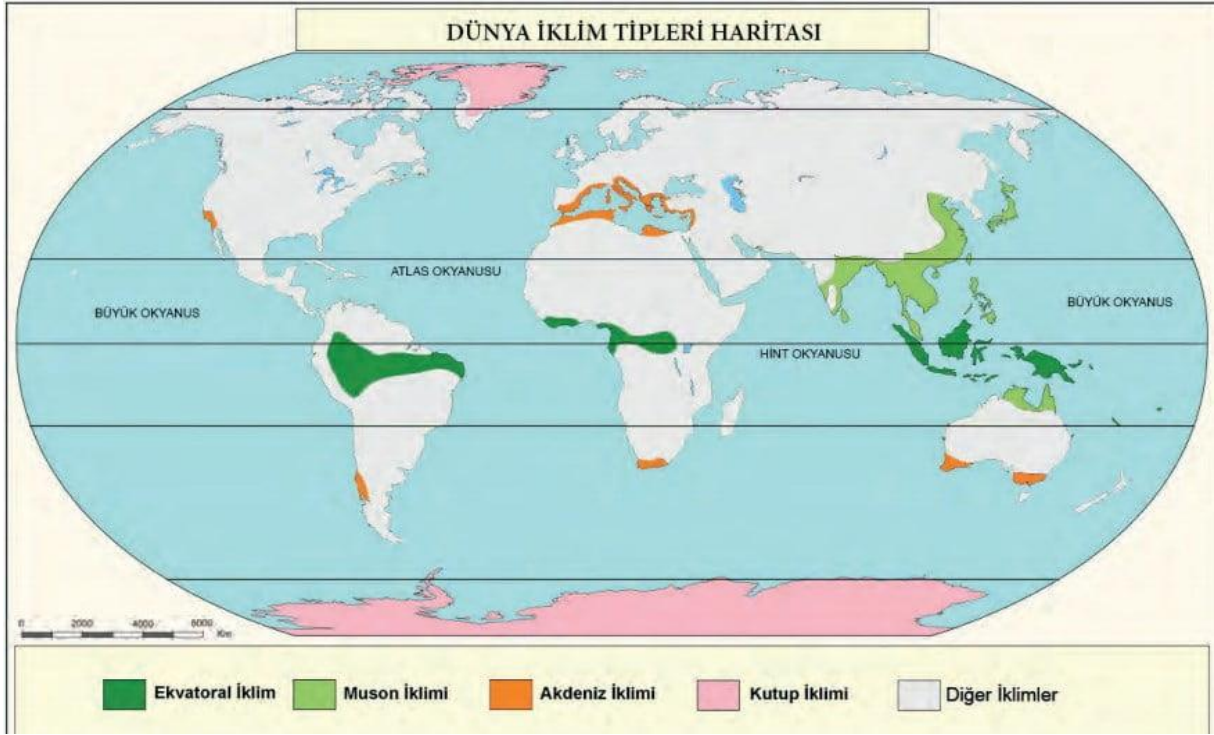
DİKKAT:

- Doğu illerimizde yükseltinin fazla olması da kış turizmini ve hayvancılık faaliyetlerini olumlu etkilemiştir. Hayvancılığın gelişmesi et ve süt ürünlerine bağlı tesislerin açılmasını sağlamıştır.
- Marmara’da ulaşımın gelişmesi ticaret ve sanayi tesislerini de artırmıştır.
- Akdeniz ve Ege kıyılarımızda iklimin elverişli olması seracılık ve yaz turizminin gelişmesini sağlamıştır.

KONU 4: DÜNYADA İKLİM VE YAŞAM

İnsanlar, bulundukları bölgenin doğal ortamına uyum sağlamaya çalışmışlardır. Bölgenin iklim özellikleri insanların yaşayışlarını büyük ölçüde etkilemiştir. Yeryüzünde farklı iklim tipleri bulunmaktadır. Bu iklim tiplerinde yaşayan insanların günlük yaşantıları da farklılık gösterir.

DÜNYA'DA GÖRÜLEN İKLİMLER VE BU İKLİMLERE BAĞLI YAŞAM ŞEKİLLERİ	
AKDENİZ İKLİMİ	MUSON İKLİMİ
<ul style="list-style-type: none"> • Yazların sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlıdır. • Kışları güneşli olması seracılığın yaygın olmasını sağlamıştır. • Uzun güneşlenme süresi kıyı turizminin gelişmesini sağlamıştır. • Doğal bitki örtüsü kızılçam ormanları ve kısa boylu çalılıklar olan makilerdir. • Kışların ılık ve yağışlı geçmesi nedeniyle portakal, mandalina, limon, zeytin vb. yetiştirilmektedir. • Evler kırsal kesimlerde taştan yapılmıştır. • Genellikle daha ince kıyafetler tercih edilmektedir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Asya'nın güneyi ve güneydoğusundaki Hindistan, Bangladeş, Japonya, Çin gibi ülkelerde görülür. • Bu bölgede tarım yaygın olduğu için nüfus yoğunudur. • Bu iklim tipinde yaz mevsimi yağışlı, kış mevsimi kurak geçmektedir. • Yağışsız dönemde yaprağını döken ormanlar doğal bitki örtüsünü oluşturur. • Pirinç, çay en çok yetiştirilen tarım ürünleridir. • Ahşap evler yaygındır. • İnsanlar ince kıyafetler tercih etmektedir.
EKVATORAL İKLİM	KUTUP İKLİMİ
<ul style="list-style-type: none"> • Güneş ışınları dik ve dike yakın geldiği için çok sıcaktır. • Her mevsim bol yağış alır. • Ekvatorial iklimin görüldüğü yerlerde ağaçların fazla olması insanların evlerini ahşaptan yapmalarına sebep olmuştur. • Kakao, kauçuk, muz ve ağaçlardan elde edilen kereste önemli gelir kaynağıdır. • Bu iklim tipi günlük ve yıllık sıcaklık farklılıklarının en az olduğu iklimdir. • Tropikal yağmur ormanları doğal bitki örtüsüdür. • İnsanlar ince kıyafetleri tercih etmektedir. • Ahşap evler yaygındır. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dünyanın kuzey ve güney kutup noktalarına yakın olan yerlerinde görülür. • Çoğu yer buzullarla kaplıdır. Çok soğuk olan bu bölgelerde insan yaşamı zordur. • Yıllık ortalama sıcaklık -30 C ile -35 C arasındadır. • Bitki örtüsü yoktur. Tarım ürünleri yetiştirilemez. • Avcılık ve balıkçılık insanların önemli geçim kaynağıdır. • Kışın buzdan ve balina kemiklerinden yaptıkları igloo denilen kubbeleri, geleneksel evlerde yazın ise çadırlarda yaşarlar. • Kanada'nın kuzeyi, Alaska, Grönland ve Sibirya'nın doğusunda yaşayan yerli halka Eskimo denir. Eskimolar genellikle Ren geyiği derisinden yapılmış kürklü ve kalın kıyafetler giyerler. Böylece soğuk hava koşullarına karşı kendilerini korurlar. Ulaşımında ise köpeklerin çektiği kızakları kullanırlar.